UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale 2014-2020

Programul Operaţional Capital Uman 2014 - 2020
Axa prioritară 3: Locuri de muncă pentru toți
Obiectivul tematic 3.7: Creșterea ocupării prin susținerea întreprinderilor cu profil non-agricol din zona urbană
Titlu proiect: **"PROmotorii FIrmei Tale (PROFIT) – pentru regiunea Centru"**
POCU/82/3.7/104254

Activitatea 6.
Susținerea antreprenoriatului în regiunea de implemenatre a proiectului

6.3. Studiu de analiză în domeniul antreprenoriatului, bune practici și măsuri de susținere

Bune practici în antreprenoriat

EROAREA ŞI FRAUDA ÎN AUDIT. RESPONSABILITATEA PENTRU PREVENIREA ŞI DETECTAREA ACESTORA IN CADRUL FIRMELOR

Autor:

HURLOIU LĂCRĂMIOARA RODICA

Expert bune practici în antreprenoriat

Octombrie, 2019

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman

Conceptul de fraudă şi de eroare – caracteristici

Auditorul, pe durata misiunii sale, ia în considerare şi riscul descoperirii, în activitatea entităţii pe care o auditează, a unor abateri semnificative cauzate de *fraude şi erori*.

În Regulamentul Comunităţii European, **abaterea** *se defineşte ca „orice încălcare a unei prevederi a legii comunitare care are ca efect prejudicierea bugetelor comunitare fie prin diminuarea veniturilor din resurse proprii colectate direct în numele Comunităţii, fie prin articole de cheltuieli nejustificate”*.

Datorită unei fiscalităţi excesive apar şi efectele acesteia. Printre efectele fiscalităţii enumerăm: frauda şi evaziunea fiscală, riscul de inflaţie prin fiscalitate, deteriorarea competitivităţii internaţionale etc. Denaturările din situaţiile financiare pot apărea din ***fraude sau erori.***

Factorul care face diferenţa între fraudă şi eroare este dacă acţiunea fundamentală care a avut ca rezultat o denaturare a situaţiilor financiare este intenţionată sau neintenţionată.

Termenul „*fraudă*” se referă la o acţiune cu caracter intenţionat întreprinsă de una sau mai multe persoane din rândul conducerii, al celor însărcinaţi cu guvernanţa, al salariaţilor sau terţilor, acţiune care implică utilizarea înşelăciunii în scopul obţinerii unui avantaj injust sau ilegal.

Deşi frauda este un concept juridic vast, auditorul este preocupat de acţiunile frauduloase care cauzează o denaturare semnificativă în situaţiile financiare. Este posibil ca denaturarea situaţiilor financiare să nu fie obiectul unor fraude.

Auditorii nu stabilesc din punct de vedere legal dacă frauda a apărut sau nu. Frauda care implică unul sau mai mulţi membri din conducere sau din structura însărcinată cu guvernanţa este denumită „*fraudă managerială”;* frauda care implică numai angajaţii unei entităţi este denumită „*fraudă cu asocierea angajaţilor*”.

În oricare din cele două cazuri, pot exista asocieri cu terţe părţi din afara entităţii în vederea săvârşirii fraudelor.

Există două tipuri de denaturări intenţionate care sunt relevante – denaturări apărute în urma raportării financiare frauduloase şi denaturări apărute din delapidarea activelor.

Raportarea financiară frauduloasă presupune denaturări sau omisiuni intenţionate ale valorilor sau prezentărilor de informaţii în situaţiile financiare, în scopul inducerii în eroare a utilizatorilor. Raportarea financiară frauduloasă poate fi îndeplinită prin:

- manipularea, falsificarea sau modificarea înregistrărilor contabile sau a documentelor justificatoare pe baza cărora sunt întocmite situaţiile financiare.
- interpretarea eronată sau omiterea intenţionată a evenimentelor, tranzacţiilor sau altor informaţii semnificative în situaţiile financiare.
- aplicarea greşită în mod intenţionat a politicilor contabile aferente evaluării, recunoaşterii, clasificării, prezentării sau descrierii de informaţii.

Frauda presupune motivaţia de a săvârşi o fraudă şi oportunitatea evidentă de a face astfel. Indivizii pot fi motivaţi să delapideze active deoarece, de exemplu, au tendinţa de a cheltui mai mult decât îşi pot permite. Raportarea financiară frauduloasă poate fi comisă deoarece conducerea este supusă presiunilor, din exteriorul sau interiorul entităţii, de a atinge o ţintă de câştiguri preconizată (şi poate nerealistă) – în special având în vedere că, pentru conducere, consecinţele în cazul neîndeplinirii obiectivelor financiare pot fi semnificative.

O oportunitate evidentă pentru raportarea financiară frauduloasă sau pentru delapidarea

activelor poate exista atunci când un individ crede, de exemplu, că se poate eluda controlul intern, deoarece individul respectiv se află într-o poziţie de încredere sau are cunoştinţă despre existenţa unor carenţe specifice la nivelul sistemului de control intern.

Factorul distinctiv între fraudă şi eroare este dat de acţiunea fundamentală care are ca rezultat denaturarea din situaţiile financiare, şi anume dacă această acţiune este intenţionată sau neintenţionată.

Spre deosebire de eroare, frauda este intenţionată şi presupune, de regulă, tăinuirea deliberată a faptelor.

Deşi auditorul poate fi capabil să identifice potenţiale oportunităţi de săvârşire a fraudelor, este dificil, dacă nu chiar imposibil, ca auditorul să determine intenţia, în special în probleme care implică raţionamentul conducerii, cum ar fi estimările contabile şi aplicarea corespunzătoare a principiilor contabile.

Termenul „*eroare*" se referă la o denaturare (greşeală) neintenţionată apărută în situaţiile financiare, inclusiv omiterea unei sume sau a unei prezentări, cum ar fi:

- o greşeală apărută în colectarea sau procesarea datelor pe baza cărora se întocmesc situaţiile financiare;
- o estimare contabilă incorectă apărută din trecerea cu vederea sau interpretarea greşită a faptelor;
- o greşeală în aplicarea politicilor contabile referitoare la evaluare, recunoaştere, clasificare, prezentare sau descriere de informaţii.

Erorile sunt accidentale, persoanele care le comit nu se aşteaptă la realizarea unui câştig personal.

Eroarea este neintenţionată, dar poate avea consecinţe ca şi frauda, de aceea auditorii financiari trebuie să convingă că nu este vorba de fraudă. Erorile pot fi generate de: calcule matematice sau contabile greşite; interpretarea greşită a unor fapte cu influenţă semnificativă asupra situaţiilor financiare, aplicarea greşită a politicilor contabile din necunoştinţă; ignorarea sau interpretarea greşita a evenimentelor şi a fraudelor.

Prin producerea erorilor contabile, se emit astfel utilizarea unor informaţii disponibile ce puteau fi obţinute şi luate în considerare exact în momentul în care situaţiile financiare erau aprobate.

Erorile contabile au ca rezultat depunerea unor declaraţii eronate. Astfel de erori constatate ulterior depunerii situaţiilor financiare anuale, se corectează din proprie iniţiativă.

Erorile reprezintă informaţii false, neintenţionate prezentate în situaţii financiare. Exemple: greşeală de calcul la determinarea valorii unei facturi, omisiunea unor stocuri mai vechi de pe listele de inventar, etc.

Factorii care influenţează riscul apariţiei fraudelor şi erorilor

Principalii factori care influenţează riscul apariţiei fraudelor şi erorilor sunt:

a) *deficienţe în proiectarea şi funcţionarea sistemelor contabile şi de control intern*. Evaluarea acestor sisteme prezintă o deosebită importanţă pentru audit.
b) *integritate şi competenţa conducerii entităţii*. În acest caz auditorul analizează o serie de condiţii care pot mări riscul de apariţie a fraudelor şi erorilor, astfel:
   - conducerea este dominată de o singură persoană sau de un grup mic, consiliul de administraţie ori comitetul de conducere funcţionând ineficient;
   - existenţa unui ritm rapid de schimbare a personalului important din

compartimentele de contabilitate şi financiar;
- existenţa unei subdimensionări semnificative şi prelungite a numărului de personal al compartimentului contabilitate.

c) *presiunile neobişnuite în cadrul sau asupra entităţii auditate* sunt, de asemenea un factor care măreşte riscul apariţiei fraudelor şi erorilor şi se manifestă prin:
- declinul sectorului de activitate, manifestat prin creşterea cazurilor de faliment;
- înregistrarea unui nivel necorespunzător a fondului de rulment, datorat fie profiturilor în scădere, fie unei dezvoltări prea rapide;
- dependenţa entităţii, într-o măsură semnificativă, de unul sau câteva produse sau clienţi;
- existenţa presiunii financiare asupra managementului de la nivel ierarhic superior;
- existenţa unor presiuni exercitate asupra personalului din compartimentul de contabilitate de a elabora situaţiile financiare într-un interval de timp redus.

d) efectuarea de tranzacţii (operaţiuni) neobişnuite este un factor care poate mări riscul apariţiei erorilor şi fraudelor şi se manifestă prin:
- efectuarea unor tranzacţii neobişnuite, de obicei aproape de finele anului, care au un efect semnificativ asupra profitului;
- efectuarea de tranzacţii complexe sau cu părţi afiliate;
- efectuarea unor plăţi pentru servicii (avocaţi, consultanţi, agenţi etc.) care sunt prea mari în comparaţie cu serviciile respective.

e) problemele în obţinerea de probe de audit suficiente şi corespunzătoare sunt factori care măresc riscul apariţiei fraudelor şi erorilor, pentru care auditorul va urmări:
- existenţa unor înregistrări inadecvate, de exemplu: dosare incomplete, modificări excesive în conturi şi registre, operaţiuni neînregistrate în concordanţă cu procedurile legale;
- înregistrarea operaţiunilor fără o documentare adecvată, de exemplu: lipsa autorizărilor corespunzătoare, a documentelor justificative, modificări în documente etc.;
- existenţa unui număr excesiv de diferenţe între înregistrările contabile şi confirmările terţilor;
- oferirea de către conducerea entităţii auditate a unor răspunsuri evazive sau nerezonabile în timpul auditului.

f) în cazul unui sistem de date informatizat există, de asemenea, condiţii care favorizează riscul de fraudă şi eroare, astfel:
- incapacitatea de a obţine informaţii din fişiere, datorită lipsei documentaţiei asupra conţinutului înregistrărilor sau programelor;
- existenţa unui număr mare de modificări ale programelor informatice, care nu sunt documentate, aprobate sau testate;
- existenţa unui raport inadecvat între tranzacţiile computerizate şi bazele de date, pe de o parte, şi numărul conturilor financiare, pe de altă parte.

Toţi aceşti factori pot influenţa apariţia riscului de fraudă şi eroare.

Responsabilităţi privind detectarea fraudelor şi a erorilor

Standardul Internaţional de Audit IAS 240 „*Responsabilitatea auditorului este de a analiza frauda într-un audit al situaţiilor financiare*”, este standardul care reglementează

responsabilităţile auditorului de a lua în considerare frauda şi eroarea într-un audit al situaţiilor financiare.

Scopul acestui standard internaţional de audit (IAS) este de a stabili reguli şi de a furniza recomandări cu privire la responsabilitatea auditorilor de a avea în vedere fraudele şi erorile într-un angajament de audit al situaţiilor financiare şi dezvolta modul în care standardele şi îndrumările IAS urmează să fie aplicate în relaţie cu riscurile unor denaturări semnificative datorate fraudei.

Standardul Internaţional de Audit 240 face distincţie între fraudă şi eroare, şi descrie două tipuri de fraudă care sunt relevante pentru auditor, adică denaturările care rezultă din reprezentarea greşită a activelor şi denaturările care rezultă din raportarea financiară frauduloasă; descrie responsabilităţile care revin celor însărcinaţi cu guvernanţa şi managementului entităţii pentru prevenirea şi detectarea fraudei şi stabileşte responsabilităţile auditorului pentru detectarea denaturărilor semnificative datorate fraudei; cere auditorului să menţină o atitudine de scepticism profesional recunoscând posibilitatea ca o denaturare semnificativă datorată fraudei ar putea exista, cu toată experienţa anterioară a auditorului în ceea ce priveşte entitatea şi onestitatea şi integritatea managementului şi a celor însărcinaţi cu guvernanţa; cere membrilor echipei angajamentului să discute susceptibilitatea ca situaţiile financiare ale entităţii să conţină denaturări semnificative datorate fraudei şi cere partenerului de angajament să ia în consideraţie ce aspecte care urmează să fie comunicate membrilor echipei angajamentului care nu sunt implicaţi în discuţii;

Ca atare, responsabilitatea managerului rămâne maximă în ceea ce priveşte prevenirea, investigarea fraudelor, mitei, corupţiei, instituirea măsurilor necesare în cazul apariţiei primelor semnale de alarmă din acest punct de vedere.

Responsabilitatea primară pentru prevenirea şi detectarea fraudelor şi erorilor aparţine atât celor însărcinaţi cu guvernanţa, cât şi conducerii unei entităţi.

Responsabilităţi ce revin celor însărcinaţi cu guvernanţa şi, respectiv, conducerii pot varia în funcţie de entitate şi de la o ţară la alta.

Conducerea, sub supravegherea celor însărcinaţi cu guvernanţa, trebuie să instituie un climat adecvat, să creeze şi să menţină o cultură de onestitate şi înalte standarde de etică şi să fixeze controale corespunzătoare pentru prevenirea şi detectarea fraudelor şi erorilor din cadrul entităţii.

Cei însărcinaţi cu guvernanţa unei entităţi au responsabilitatea să garanteze, prin intermediul supravegherii conducerii, integritatea sistemelor contabile şi de raportare financiară ale unei entităţi şi să se asigure că există controale adecvate, inclusiv pentru monitorizarea riscului, pentru controlul financiar şi de conformitate cu legislaţia în vigoare.

Conducerea unei entităţi este responsabilă de stabilirea unui mediu de control şi de menţinerea politicilor şi procedurilor care să ajute la realizarea obiectivului de asigurare, în condiţii cât se poate de bune, a desfăşurării ordonate şi eficiente a activităţilor entităţii.

Această responsabilitate include implementarea şi asigurarea funcţionării continue a sistemelor contabile şi de control intern care sunt menite să prevină şi să detecteze fraudele şi erorile. Astfel de sisteme reduc, dar nu pot elimina riscul apariţiei denaturărilor, fie că acestea sunt cauzate de fraude sau de erori. În consecinţă, managementul îşi asumă responsabilitatea pentru orice risc rămas.

Acest standard IAS 240 cere auditorului:

- să efectueze proceduri pentru a obţine informaţii care să fie folosite pentru a identifica riscul unor denaturări semnificative datorate fraude;i

- să identifice şi să evalueze riscurile unor denaturări semnificative datorate fraudei la nivelul situaţiilor financiare şi la nivel de aserţiune; iar pentru acele riscuri evaluate care ar putea avea ca rezultat o denaturare semnificativă datorată fraudei, să evalueze proiectarea controalelor interne aferente entităţii, inclusiv activităţile relevante de control şi să determine dacă au fost implementate;

- să determine răspunsurile globale pentru a aborda riscurile unor denaturări semnificative datorate fraudei la nivelul situaţiilor financiare şi să ia în consideraţie desemnarea şi supravegherea personalului; să ia în consideraţie politicile contabile folosite de entitate şi să includă un element de neprevăzut în selectarea naturii, momentului şi întinderii procedurilor de audit care urmează să fie efectuate;

- să proiecteze şi să efectueze proceduri de audit pentru a răspunde riscurilor unor evitări ale controalelor de către management;

- să determine răspunsurile pentru a aborda riscurile semnificative privind denaturări semnificative datorate fraudei;

- să ia în consideraţie dacă o denaturare identificată poate arăta ca este vorba de o fraudă;

- să obţină declaraţii în scris de la management cu privire la fraudă;

- să comunice cu managementul şi cu cei însărcinaţi cu guvernanţa.

Standardul internaţional de audit 240 oferă:

- îndrumări referitoare la comunicările cu autorităţile de reglementare şi de implementare;
- îndrumări, dacă drept rezultat al unei denaturări care rezultă din fraudă sau suspiciune de fraudă, auditorul întâmpină probleme neobişnuite care pun în discuţie capacitatea auditorului de a continua efectuarea auditului;
- şi stabileşte cerinţele de documentare.

Riscul de fraudă, evaluarea riscului, scepticismul profesional

Auditul nu poate să ofere o certitudine absolută asupra exactităţii situaţiilor financiar-fiscale. De aceea este necesară limitarea la un nivel scăzut şi acceptabil a *riscului global de audit.*

În practică cantitatea de probe de audit necesară pentru a dovedi respectarea unui criteriu de evaluare dat direct proporţională cu riscul ca auditorul să emită o opinie favorabilă privind respectarea criteriului de evaluare.

În realitate, poate să existe o puternică derogare (abatere) de la acel criteriu, care va fi acoperită de importanţa pentru utilizatori ai raportului de audit; de aceea acest risc poartă denumirea de risc global de audit.

În planificarea angajamentului auditorii financiari trebuie să acorde importanţa **evaluării riscului de fraudă şi eroare**, stabilind procedurile adecvate de audit care să asigure identificarea fraudelor şi erorile semnificative.

Riscul de fraudă şi eroare se datorează: carenţelor în funcţionarea sistemului contabil şi de control intern; caracteristicile conducerii entităţii şi influenţa acesteia asupra mediului de control, respectiv asupra: integrităţii sau competenţei îndoielnice a conducerii entităţii.

Evaluarea riscurilor, stabilirea nivelului materialităţii şi estimarea erorilor, de către

auditori, determină volumul activităţii de audit.

Identificarea riscurilor specifice îl ajută pe auditor la selectarea testelor de audit, care vor fi orientate în special către problemele cele mai importante.

Un auditor care efectuează un audit în conformitate cu Standardele Internaţionale de Audit este responsabil pentru obţinerea unei asigurări rezonabile cum că situaţiile financiare luate împreună nu conţin denaturări semnificative cauzate fie de fraudă, fie de erori. Aşa cum a fost descris în IAS 200 „Obiective şi Principii Generale care guvernează un audit al situaţiilor financiare", din cauza limitărilor inerente ale unui audit, există un risc ce nu poate fi evitat de a nu detecta unele denaturări semnificative din situaţiile financiare, chiar dacă auditul este planificat şi efectuat în mod adecvat în conformitate cu Standardele Internaţionale de Audit.

Riscul de a nu detecta o eroare semnificativă care rezultă din fraudă este mai mare decât riscul de a nu detecta una care rezultă dintr-o eroare. Aceasta deoarece *frauda* poate implica scheme sofisticate şi atent organizate menite să o ascundă, cum ar fi furtul, neînregistrarea în mod deliberat a tranzacţiilor sau declaraţii eronate intenţionate făcute de auditor.

Astfel de încercări de ascundere pot fi şi mai dificil de detectat atunci când sunt însoţite de înţelegeri. Înţelegerile îl pot face pe auditor să creadă că probele de audit sunt convingătoare când, de fapt, ele sunt false.

Capacitatea auditorului de a detecta frauda depinde de factori cum ar fi cât de abil este cel care a iniţiat-o, frecvenţa şi magnitudinea manipulării, gradul înţelegerilor de a o ascunde, dimensiunea relativă a sumelor individuale manipulate şi funcţiile persoanelor implicate.

Deşi auditorul poate identifica potenţialele ocazii de perpetuare a fraudei, este dificil pentru auditor să determine dacă denaturările de la nivelul raţionamentelor cum ar fi, spre exemplu, estimările contabile, sunt cauzate de fraudă sau eroare.

Mai mult, riscul ca auditorul să nu detecteze o denaturare semnificativă care rezultă dintr-o fraudă a conducerii este mai mare decât în cazul fraudei unui angajat, deoarece conducerea adesea se află în poziţia de a manipula în mod direct sau indirect înregistrările contabile, de a prezenta informaţii financiare frauduloase sau de a ocoli procedurile de control menite să împiedice fraude similare făcute de angajaţii entităţii.

Atunci când obţine o asigurare rezonabilă, auditorul este responsabil pentru păstrarea unei atitudini de *scepticism profesional* pe tot parcursul auditului, luând în considerare posibilitatea de ocolire a controalelor de către conducere şi recunoscând faptul că procedurile de audit care sunt eficiente pentru detectarea erorii pot să nu fie eficiente în detectarea fraudei.

Cerinţele din acest standard de audit sunt menite să îl ajute pe auditor să identifice şi să evalueze riscurile de denaturări semnificative datorate fraudei şi în proiectarea procedurilor pentru detectarea unor astfel de denaturări.

Auditorul *identifică şi evaluează riscurile pentru fiecare categorie de operaţiuni economice. Evaluarea riscurilor,* stabilirea nivelului materialităţii şi estimarea erorilor de către auditori, determină volumul activităţii de audit. Identificarea riscurilor specifice îl ajută pe auditor la selectarea testelor de audit, care vor fi orientate în special către problemele cele mai importante.

Conceptul riscului de audit implică următoarele componente: *riscul inerent, riscul de control, riscul de nedetectare şi riscul de audit.*

Riscul inerent sau esenţial reprezintă susceptibilitatea ca o categorie de operaţiuni să conţină erori, care pot fi materiale.

Riscul inerent echivalează, de fapt, cu posibilitatea ca un sold al unui cont privind obligaţiile fiscale sau o categorie de operaţii financiar-fiscale să conţină informaţii eronate, care ar putea fi semnificative individual sau atunci când sunt cumulate cu informaţii eronate din alte solduri sau operaţiuni financiar-fiscale, ca urmare a inexistenţei unor controale eficiente.

Evaluarea riscului, în general, şi a riscului inerent, în special, este normal să se efectueze în faza preliminară a auditului, chiar dacă acesta necesită o muncă temeinică, dar nu trebuie să fie un proces de lungă durată.

Riscul de control constituie riscul ca o eroare materială, care ar putea apare într-o categorie de operaţiuni, să nu poată fi prevenită, detectată, sau corectată în timp util de controalele interne în funcţiune.

Deoarece riscurile de control există în permanenţă, din cauza limitărilor inerente ale sistemului contabil şi de control intern, încă din faza preliminară, auditorul efectuează *evaluarea eficacităţii sistemului contabil şi de control intern* al entităţii privind prevenirea şi detectarea erorilor semnificative (materiale).

Evaluarea riscului de control se realizează la adâncime, la nivelul fiecărui sold al conturilor sau categorie de operaţiune financiar-fiscală.

Riscul de nedetectare (non depistare) reprezintă riscul ca procedurile efectuate de auditor să nu detecteze erorile care există într-o categorie de operaţiuni şi care pot fi materiale în mod individual sau atunci când sunt cumulate cu erori din alte categorii de operaţiuni.

În mod practic, riscul de nedetectare reprezintă acel risc ca procedurile de fond utilizate de auditor să nu detecteze o informaţie eronată existentă în soldurile conturilor sau într-o operaţiune financiară, care poate fi materială (semnificativă) în mod individual sau cumulat cu alte informaţii eronate din alte conturi sau operaţiuni. Cu cât auditorul realizează mai multe proceduri de fond, cu atât este mai mare probabilitatea ca el să detecteze orice eroare materială sau neregularitate în situaţiile financiare auditate, iar riscul de nedetectare să fie mic.

Opusul riscului de nedetectare este ***asigurarea*** pe care auditorul o obţine pornind de la toate procedurile de fond pe care le realizează.

Alegerea de către auditor a procedurilor folosite, a întinderii şi a momentului de aplicare a acestora depinde de experienţa şi pregătirea profesională.

În concluzie**,** *riscul inerent şi riscul controlului diferă de riscul de nedetectare*, deoarece ele sunt determinate în interiorul entităţii auditate. Riscul de nedetectare, pe de altă parte, este determinat de auditor şi este în funcţie de natura, întinderea şi executarea în timp a procedurilor auditului.

Auditorul trebuie să aprecieze riscurile inerente şi pe cele ale controlului, iar pe baza lor să conceapă procedurile potrivite pentru a reduce riscul nedetectării la un nivel care, în concepţia sa, atinge un nivel suficient de redus al riscului global de audit.

În practică, există o relaţie între evaluarea de către auditor a riscului inerent şi cel al controlului, pe de o parte, şi nivelul acceptat al riscului de nedetectare, pe de altă parte.

Cu cât este mai mare nivelul riscului inerent şi cel al riscului de control, cu atât este mai mare volumul de muncă de auditare necesară pentru reducerea riscului de nedetectare,

suficient pentru a atinge nivelul dorit al riscului global al auditului.

Riscul de audit, constituie riscul pe care auditorul este dispus să şi-l asume prin emiterea unei opinii incorecte asupra unui set de situaţii financiare.

Între riscul de audit şi pragul de semnificaţie există o relaţie foarte strânsă. Prin *pragul de semnificaţie înţelege* „nivelul, mărimea unei sume, peste care auditorul consideră că o eroare, o inexactitate sau o omisiune poate afecta atât regularitatea şi sinceritatea conturilor anuale, cât şi imaginea fidelă a rezultatului, a situaţiei financiare şi a patrimoniului întreprinderii".

În activitatea de planificare a auditului, auditorul consideră acele elemente care conduc la „situaţii financiare în mod semnificativ eronate"**.**

Evaluarea pragului de semnificaţie în raport cu tranzacţiile economico-financiare, a soldurilor contabile, ajută auditorul să decidă care anume elemente trebuie validate, utilizând proceduri analitice şi eşantioane. Toate acestea permit auditorului să aplice anumite proceduri de audit care, cumulate, conduc la reducerea riscului de audit la un nivel acceptabil.

Aşa cum se precizează în Standardul de Audit nr. 320, „Pragul de semnificaţie", relaţia între acesta şi riscul de audit este invers proporţională. Cu cât este mai înalt nivelul pragului de semnificaţie, cu atât este mai scăzut riscul de audit şi invers.

Această relaţie este invers proporţională atunci când auditorul determină natura, durata şi întinderea procedurilor de audit.

În acelaşi timp, auditorul trebuie să analizeze dacă există riscul ca în situaţiile financiare ale entităţii auditate, să existe erori. Astfel, el va căuta să identifice neregularităţile sau erorile materiale, precum şi dacă acestea au fost făcute în mod intenţionat sau neintenţionat.

Auditorul ia în considerare riscul erorilor monetare şi al neregularităţilor, care cumulate pot determina entitatea să întocmească greşit situaţiile financiare.

De asemenea, auditorul trebuie să aibă în vedere dacă există *riscul de corupţie.* Riscul de corupţie poate să existe acolo unde funcţionarii publici au libertatea de a acorda licenţe, sau exceptări selective, priorităţi pentru furnizarea serviciilor publice sau au posibilitatea interpretării aplicării discriminatorii a unor reguli sau regulamente.

Totodată, auditorul trebuie să verifice dacă există *şi riscul de spălare* a banilor. Oricare dintre situaţiile în care anumite persoane fac plăţi către instituţii publice şi primesc banii înapoi într-un timp scurt, pot fi suspectate ca fiind o modalitate de spălare a banilor.

După identificarea riscurilor specifice acestea se vor înregistra în documentele de lucru. În acelaşi timp, se va înregistra atât cauza, care a condus la apariţia acestor riscuri cât şi efectul asupra acurateţei, a caracterului complet sau a regularităţii situaţiilor financiare, auditorul trebuie să comunice constatările faptice însoţite de dovezi scrise atunci când: identifică slăbiciuni importante ale controalelor inerente; suspectează existenţa unor fraude, chiar dacă efectul potenţial asupra situaţiilor financiare nu este material; descoperă erori importante sau fraude.

În legătură cu frauda auditorul trebuie să evalueze şi posibilitatea ca managerul sau chiar persoane din conducerea entităţii să aibă legătură cu aceasta.

O conducere sensibilă faţă de riscuri urmăreşte în permanenţă implementarea şi utilizarea unor sisteme fiabile şi performante. Riscurile cresc atunci când conducătorii fac presiuni asupra angajaţilor, cerându-le să mascheze anumite situaţii faţă de acţionari, bănci, organe fiscale etc.

Fraude şi erori în auditarea situaţiilor financiare

Auditorul ia în considerare riscul apariţiei unor declaraţii eronate semnificative în situaţiile financiare, ca rezultat al unor fraude sau erori.

Conform standardelor de audit

a) Termenul **fraudă** se referă la o acţiune cu caracter intenţionat între-prinsă de una sau mai multe persoane din rândul conducerii, salariaţilor sau terţilor, acţiune care are ca efect o interpretare eronată a situaţiilor financiare.

Frauda poate implica:

– manipularea, falsificarea sau modificarea înregistrărilor sau documentelor;
– alocarea necorespunzătoare a activelor;
– eliminarea sau omiterea efectelor tranzacţiilor din înregistrări sau documente;
– înregistrarea de tranzacţii fără substanţă;
– aplicarea greşită a politicilor contabile.

b) Termenul **eroare** se referă la o greşeală neintenţionată apărută în situaţiile financiare, cum ar fi:

– greşeli matematice sau contabile în cadrul înregistrărilor aferente şi al datelor contabile;
– trecerea cu vederea sau interpretarea greşită a faptelor;
– aplicarea greşită a politicilor contabile.

Responsabilitatea pentru prevenirea şi detectarea fraudelor şi erorilor	
aparţine conducerii agentului economic, prin intermediul implementării şi ope-rării continue a unor sisteme adecvate de contabilitate şi de control intern. Astfel de sisteme reduc, dar nu elimină posibilitatea apariţiei de fraude şi erori.	Auditorul nu este şi nu poate fi ţinut responsabil pentru prevenirea frau-delor şi erorilor. Totuşi, faptul că anual se procedează la auditare poate acţiona ca un mod de prevenire/descurajare a acestora.

Auditorul evaluează riscul apariţiei de declarări eronate semnificative în situaţiile financiare cauzate de fraude şi erori şi solicită conducerii informaţii referitoare la orice fraudă sau eroare semnificativă descoperită.

În afară de carenţele în proiectarea sistemelor de contabilitate şi de control intern şi de neconcordanţă cu controalele interne identificate, condiţiile şi evenimentele care sporesc riscul de fraude şi erori pot include:

Condiţii	Evenimente
Dubii referitoare	• Conducerea este dominată de o singură persoană (sau de un mic grup) şi nu există un consiliu sau comitet de supervizare eficient

la integritatea sau competenţa conducerii	• Există o structură comparativă complexă, iar complexitatea nu pare a fi garantată • Se manifestă sincope continue în corectarea deficienţelor majore ale controalelor interne, în cazul în care astfel de corecţii pot fi realizate • Se înregistrează un ritm rapid de schimbare a personalului important din departamentele contabilitate şi financiar • Se înregistrează o subdimensionare semni-ficativă şi prelungită a departamentului contabilitate, din punct de vedere al numărului personalului • Se înregistrează schimbări frecvente ale consilierilor juridici sau auditorilor
Presiuni neobişnuite în cadrul sau asupra agentului economic	• Sectorul de activitate este în declin, iar cazurile de faliment sunt în creştere • Se înregistrează un nivel necorespunzător al fondului de rulment, datorat fie profiturilor în scădere, fie unei dezvoltări prea rapide • Calitatea veniturilor se deteriorează, de exemplu, prin creşterea riscurilor asumate din vânzările pe credit, modificarea derulării activităţii sau utilizarea politicilor contabile alternative care îmbunătăţesc nivelul veniturilor • Agentul economic are nevoie de un trend crescător al profitului pentru a susţine preţul de piaţă al acţiunilor, datorită unei propuse oferte publice, preluării sau din alt motiv. • Agentul economic a efectuat o investiţie semnificativă într-o industrie sau linie de produs caracterizate prin schimbări rapide • Agentul economic este dependent, într-o măsură semnificativă, de unul sau câteva produse sau clienţi • Presiuni financiare asupra managerilor de la nivelul ierarhic superior • Presiuni exercitate asupra personalului departamentului de contabilitate de a efectua situaţiile financiare într-un interval de timp neobişnuit de redus
Tranzacţii neobişnuite	• Tranzacţii neobişnuite, în special aproape de finele anului, care au un efect semnificativ asupra veniturilor • Tranzacţii sau tratamente contabile complexe • Tranzacţii cu părţi afiliate • Plăţi pentru servicii (de exemplu, pentru avocaţi, consultanţi, agenţi) care par prea mari în comparaţie cu serviciile furnizate
Probleme în obţinerea de probe de audit suficiente şi corespunzătoare	• Înregistrări inadecvate, de exemplu, dosare incomplete, modificări excesive în conturi şi registre, tranzacţii neînregistrate în concordanţă cu procedurile normale şi conturi de control cu sold • Documentare inadecvată a tranzacţiilor, cum ar fi lipsa autorizărilor corespunzătoare, a docu-mentelor justificative, modificări ale documentelor • Un număr excesiv de diferenţe între înregistrările contabile şi confirmările terţilor, probe de audit divergente şi modificări inexplicabile ale indicatorilor activităţii operaţionale • Răspunsuri evazive sau nerezonabile ale conducerii în timpul auditului

Factorii specifici sisteme-lor de informaţii compu-terizate care se referă la condiţiile şi evenimentele descrise anterior includ:	• Incapacitatea de a extrage informaţii din fişierele computerului datorită lipsei documentaţiei asupra conţinutului înregistrărilor sau programelor • Un număr mare de modificări ale programului care nu sunt documentate, aprobate sau testate • Un raport inadecvat între tranzacţiile computerizate şi bazele de date, pe de o parte, şi conturile financiare, pe de altă parte

Pe baza evaluării riscului, auditorul elaborează proceduri de audit pentru a obţine asigurarea rezonabilă a faptului că sunt detectate informaţiile eronate, cauzate de fraude şi erori semnificative, pentru situaţiile financiare în ansamblul lor.

În mod normal, probabilitatea de detectare a erorilor este mai mare decât cea de detectare a fraudelor, datorită faptului că fraudele sunt, de obicei, însoţite de acţiuni special desemnate a acoperi existenţa lor.

Datorită inerentelor limitări ale activităţii de audit, se manifestă un risc inevitabil ca declarările eronate semnificative din situaţiile financiare cauzate de fraude şi, într-o măsură mai mică, de erori, să nu poată fi detectate.

Auditul este supus riscului inevitabil ca unele declarări eronate semnificative din situaţiile financiare să nu fie detectate. Riscul de a nu detecta o înregistrare eronată semnificativă cauzată de fraude este mai mare decât riscul de a nu detecta o înregistrare eronată semnificativă cauzată de eroare, datorită faptului că fraudele, de obicei, implică acţiuni ce au ca scop acoperirea acestora, cum ar fi: asocierea pentru săvârşirea fraudelor, falsurilor, neînregistrarea deliberată a tranzacţiilor, o declarare incorectă dată auditorului. În consecinţă, auditorul realizează auditul cu scepticism profesional, recunoscând că pot fi identificate condiţii sau evenimente care să indice posibilitatea existenţei de fraude şi erori.

Deşi existenţa unor sisteme eficiente de contabilitate şi control intern reduce probabilitatea înregistrărilor eronate în cadrul situaţiilor financiare, cauzate de fraude şi erori, există totuşi, un anumit risc de nefuncţionare, conform parametrilor stabiliţi, a sistemului de control intern.

În plus, orice sistem de contabilitate şi control intern poate fi ineficient în faţa fraudei care implică asocierea angajaţilor pentru săvârşirea acesteia sau a fraudei realizate de conducere.

Dacă auditorul consideră că frauda sau eroarea poate avea un efect semnificativ asupra situaţiilor financiare, aplică proceduri modificate sau proceduri suplimentare corespunzătoare, a căror folosire depinde de aprecierea sa referitoare la: tipul de fraudă sau eroare indicat; probabilitatea apariţiei fraudelor sau erorilor; probabilitatea ca un anumit tip de fraudă sau eroare să aibă un efect semnificativ asupra situaţiilor financiare.

În mod obişnuit, efectuarea de proceduri modificate sau suplimentare permite auditorului să confirme sau să infirme suspiciunea de fraudă sau eroare. În cazul în care suspiciunea de fraudă sau eroare nu dispare, audi-torul discută problema cu conducerea şi analizează dacă această problemă este reflectată sau corectată corespunzător în cadrul situaţiilor financiare.

Auditorul ia în considerare implicaţiile fraudelor şi erorilor semnificative, în relaţiile cu alte aspecte ale activităţii de audit, în special cu credibilitatea declaraţiilor conducerii. În acest scop, auditorul reconsideră evaluarea riscului şi validitatea declaraţiilor conducerii, în cazul în care se constată fraude şi erori nedetectate pun controalele interne sau neincluse în declaraţiile conducerii.

Implicaţiile cazurilor particulare de fraude sau erori descoperite de către auditor depind de faptul dacă fraudele sau erorile săvârşite au fost ascunse sau nu la procedurile de control, precum şi de nivelul conducerii sau angajaţilor implicaţi.

Raportarea fraudelor şi erorilor se face către: conducere, utilizatorii raportului auditului asupra situaţiilor financiare, precum şi către activităţile de reglementare şi supraveghere.

Auditorul are obligaţia să comunice constatările sale conducerii în cazul în care suspectează că poate exista o fraudă, chiar dacă efectul potenţial asupra situaţiilor financiare ar fi nesemnificativ sau în cazul în care a fost descoperită existenţa unei fraude sau erori semnificative.

Auditorul exprimă o opinie:

• cu rezerve sau contrară: în cazul în care concluzionează că frauda sau eroarea are un efect semnificativ asupra situaţiilor financiare şi că nu a fost reflectată corespunzător sau corectată în situaţiile financiare;

• cu rezerve sau declară imposibilitatea exprimării unei opinii asupra situaţiilor financiare, datorită limitării ariei de aplicabilitate a auditului, în situaţia în care este împiedicat de agentul economic să obţină probe de audit corespunzătoare suficiente pentru a evalua dacă au apărut sau este probabil să apară fraude sau erori care să influenţeze semnificativ situaţiile financiare.

În mod normal, obligaţia auditorului de a păstra confidenţialitatea îl împiedică să raporteze fraudele sau erorile unor terţi. Totuşi, în anumite circumstanţe, prin statut, lege sau hotărâre judecătorească se poate decide renunţarea la confidenţialitate. În astfel de circumstanţe, auditorul poate apela la consultanţă juridică, luându-se în considerare responsabilitatea auditorului faţă de interesul public.